

1. נתונים אישיים :

שם המועמד בעברית : יאיר פז	לועזית : Yair Paz
כתובת : מבוא חרוב 4 אפרת-90435	מס' ת"ז : 54508957
טלפון : 02-9933322 ; 052-5550044	דוא"ל : yairpaz@schechter.ac.il
מקום לידה : קב' סעד, ישראל	תאריך לידה : 2.12.1956
מצב משפחתי : נשוי + 3	תאריך עליה : -----

2. הדרגה : מרצה בכיר

שנת קבלת התואר	מחלקה	שם המוסד	השכלה
1986	היסטוריה של ע"י וגיאוגרפיה	האוניברסיטה העברית	תואר ראשון
1992	גיאוגרפיה ולימודים עירוניים	האוניברסיטה העברית	תואר שני
1994	מדעי היהדות (התמחות בחינוך יהודי)	מכון שכטר (J.T.S)	תואר שני
2004	גיאוגרפיה	אוניברסיטת בר אילן	תואר שלישי

4. נושא עבודת המסטר :

"רכישת קרקעות על ידי יהודים בסביבות ירושלים בין השנים 1920-1932"

שם המנחה : פרופ' שלום ריכמן (ז"ל) (ויבל"א) פרופ' יהושע בן-אריה

נושא עבודת הדוקטורט :

" ירושלים החדשה' - גיבוש המרחב של ירושלים היהודית-לאומית בתקופת השלטון הבריטי (1917-1948) ועיצובו הסמלי כ'בירה בדרך' "

שם המנחה : פרופ' יוסי כץ

7. מלגות ופרסים :

- יש לציין את שמות המלגות/פרסים ואת שנות הזכייה
- פרס מקרן מארק יובילר לתלמידי מ.א. מצטיינים, האוניברסיטה העברית 1990
 - פרס מטעם קרן גרינשטיין לעבודות תזה מצטיינות בחקר א"י, האוניברסיטה העברית 1992
 - פרס מטעם קרן 'בן-שמש' (קק"ל) לעבודות בחקר א"י 1996
 - מילגת הנשיא לדוקטורנטים מצטיינים מטעם אוניברסיטת בר-אילן (למשך ארבע שנים) 2003-1999
 - פרס קקסט מטעם מכון שכטר 2002-2001

8. זכיה במענקי מחקר: יש לציין את שמות הקרנות, שנות הזכיה, הסכום ושמות השותפים למחקר
- מענקי מחקר מטעם יד בן צבי למחקר בנושא רכישת קרקעות בסביבות ירושלים במסגרת פרויקט חקר רכישת הקרקעות ע"י יהודים בא"י בעת החדשה. (שלוש שנות מחקר בהיקף חצי משרה + העסקת עוזרי מחקר, 1991; 1996-1997). שותפי ומקימי המחקר בעבר היו פרופ' ש' ריכמן; מר ח' דנין; מר אריה גיני (ז"ל) ויבל"א פרופ' י' בן-אריה; פרופ' י' כץ; פרופ' ריכב רובין; ד"ר ר' אהרנסון; מר י' קמחי; ד"ר ד' גביש ועוזרי מחקר נוספים
- מענק מחקר מטעם רשות נחל הירקון וחברת החשמל לחקר מפעלו של פינחס רוטנברג בשנות העשרים לניצול מקורות הירקון להפקת חשמל ולהשקיה. (2006-2008); 75,000 ₪; שותף ועוזר מחקר מר יוסי עוזיאל
9. ארגון כנסים מדעיים: כנס חוקרים בנושא "ירושלים בירת ישראל" לציון ארבעים שנה לאיחוד העיר, בהשתתפות למעלה מעשרים פרופסורים ומרצים בכירים, בהם שלושה חתני "פרס ישראל", מכון שכטר למדעי היהדות, ירושלים, אייר תשס"ז
- ערב עיון בנושא "ירושלים – בין מורשת עבר לשימור עתיד" מכון שכטר, 5/1/2010 בהשתתפות חמישה פרופסורים ומעל 100 משתתפים
11. מקומות עבודה קודמים: אוניברסיטת בר אילן, תשנ"ד-נ"ו – מרצה מן החוץ
12. נסיון מקצועי אחר (תפקידים ציבוריים): * יד בן צבי; מדריך, מרכז קורסים, מרכז מחקר "פרויקט רכישת הקרקעות" * מנהל "מדרשת ירושלים" לעולי חבר המדינות מאז שנת 1992 * ראש מסלול לימודי א"י במכון שכטר (וממקימיו) מאז שנת 1996
13. תחומי התמחות מדעיים: גיאוגרפיה היסטורית ותרבותית; היסטוריה של עם ישראל; לימודי א"י; חינוך יהודי
16. רשימת פרסומים: (עפ"י הטופס המצורף) ראו טופס מצורף
17. פרופיל אקדמי: (על המועמד להציג את העבודה המחקרית שכבר עשה ולהעריך את העבודות החשובות בעיניו ואת התרומה שיש בהן למחקר. תכניות לעתיד יש להציג בנפרד)
- מרבית המחקרים שערכתי קשורים לתחום המכונה גיאוגרפיה-היסטורית ותרבותית, שהוא תחום צעיר יחסית במחקר. התחלתי במחקר על ירושלים וסביבותיה בתקופת המנדט ועסקתי במיוחד בפעילות המגזר היהודי באזור זה. תחילה בדקתי את פעילות הממסד הציוני בתחום רכישת קרקעות ובדיקת התפיסה המרחבית שעמדה ברקע רכישות וניסיונות רכישה אלה, כגון הניסיונות ליצור רצפים טריטוריאליים בין ירושלים לבין הליבה הציונית במישור החוף. בהמשך השתתפתי וריכזתי פרויקט מחקר רחב יותר (ביד בן צבי) שמטרתו לאסוף כל פיסת מידע אודות רכישת קרקעות על ידי יהודים בין השנים 1882 ועד 1948 ולנתח מידע זה. מחקרים אלה, שנעשו כפילוט באזור ירושלים הניחו תשתית של ידע ואפשרו לנתח גם את פעולותיהם של גורמים שפעלו מחוץ לממסד היהודי הפורמאלי באותם שנים.

(בהקשר זה גם הייתי שותף למחקרים גיאוגרפיים-היסטוריים כלכליים בשאלת תפיסת כושר הקליטה של א"י בתקופות שונות ועל הדינאמיות של מושג זה לאורך זמן).

בהמשך דנתי בתכניות הציוניות ביחס לירושלים בשנות השלושים ועד לאחר קום מדינת ישראל ובמשמעותן התרבותית וכן במקומה של האוניברסיטה העברית בהקשר זה. מחקרים אלה צוטטו רבות והפכו לנקודת התייחסות בכל דיון בסוגיות אלה.

כמו כן עסקתי ביחסו של המתנכר של הממסד הציוני למספר שכונות שוליים בקו התפר של ירושלים (כפר השילוח, נחלת שמעון, אשל אברהם) ובניסיון להסביר התנכרות זו כחלק מאותה תפיסה תרבותית.

מלבד אלה עסקתי גם במחקרים הקשורים בשימור תרבותי כגון שימור השכונות הערביות שננטשו עם קום המדינה; תולדות הגן הבוטני בהר הצופים; תולדות "נחלת יצחק"; מפעלי רוטנברג בירקון ועוד.

בנוסף לאלה התחלתי לאחרונה לעסוק בכיוון חדש המתמקד בצפת במאה ה-19 ובתהליך התפתחותו של מרכז גיאוגרפי-תרבותי חדש ובמודלים הפועלים ברקעו של תהליך זה. עד עתה פרסמתי שלשה מאמרים סביב סוגיה זו.

תכניות להמשך: אחד המגזרים שברצוני לחקור בכלים גיאוגרפיים-תרבותיים הוא המגזר החרדי בירושלים. מגזר זה שעד מלחמת העולם הראשונה היה המגזר הדומיננטי ביישוב היהודי, נפגע קשות והפך לכאורה למגזר שולי בהשפעתו בתקופת המנדט, כך לפחות על פי ההיסטוריוגרפיה הציונית. ממצאים שונים מביאים אותי למחשבה שחלק מדפוסי הפעולה המרחביים של מגזר זה שהיו אופייניים לשלהי התקופה העות'מאנית נמשכו גם במהלך תקופת המנדט (למשל הקמת נווה שאנן החרדית) ואילו אחרים השתנו, אולם לא נערך מחקר שיטתי ומקיף בתמורות שעבר המגזר החרדי בתחום רכישת הקרקעות והקמת השכונות בסיטואציה החדשה של תקופת המנדט. מחקר רחב בסוגיה זו יכול להאיר דפוסי פעולה של מגזר "חוץ ממסדי" וללמד על הפערים בין התיאורים הממסדיים לבין ה"היסטוריה שכנגד" וכן ביחס לניתוח העובדות והמידע המחקרי לגופו. מחקר כזה יכול לכלול 8-10 פרקים.

רשימת פרסומים

יש להדגיש רשימת פרסומים בעברית ובאנגלית.

יש לציין במדויק את הבמות שפורסמו המאמרים, הוצאות הספרים, מספר עמודים של כל מאמר או ספר:

Refereed Publications

Articles and Chapters in Books

א. פרסומים שפיטים

מאמרים ופרקים בספרים

1. (תשמ"ט), "הנסיונות ליצור רצף קרקעות יהודי בין תל-אביב לירושלים בתקופת המנדט", בתוך: ח' לבסקי (עורכת), **ירושלים בתודעה ובעשייה הציונית**, ירושלים תשמ"ט, עמ' 279-302
2. (תשנ"ז), "האוניברסיטה העברית בהר הצופים כימקדש", ש' כץ ומ' הד (עורכים) **תולדות האוניברסיטה העברית בירושלים** (מאגנס, תשנ"ז), עמ' 281-308
3. (תשנ"ט), "סיפורה של נחלת יצחקי (בואכה ירושלים)", בתוך: מ' ליבנה ור' יחזקאלי (עורכים), **יד ליאיר, ארץ ישראל, עיונים בטבע, בסביבה ובידיעת הארץ**, רמת-גן תשנ"ט, עמ' 188-212
4. (תשס"ה), "הגן הבוטאני וגן הנביאים – על שני פרויקטים להקמת גנים-לימודיים באוניברסיטה העברית בראשיתה" בתוך: ח' לבסקי (עורכת), **תולדות האוניברסיטה העברית בירושלים, כרך ב'** (מאגנס) תשס"ו, עמ' 443-472
5. (תש"ע) "החורבה בתקופת המנדט: חברה, זיכרון וסמל" ד' קאסוטו ואחרים (עורכים) החורבה, שש מאות שנים של התיישבות יהודית בירושלים, יד בן צבי, ירושלים, עמ' 170-148
6. [תשס"ח] "המתח בין צפת לירושלים במאה הט"ז לאור הפיוט 'לכה דודי ומקורות נוספים" בתוך: ז' גריס ואחרים (עורכים), **מצפת לירושלים (ספר שושנה הלוי)**, ירושלים 2010, עמ' 172-157
7. [תשס"ט] (עם א' זלצר) "נשארו בהר: מבני הקמפוס ההיסטורי מתקופת המנדט בהר הצופים" בתוך: ח' לבסקי (עורכת), **תולדות האוניברסיטה העברית בירושלים, כרך ג'** (מאגנס), ירושלים תשס"ט, עמ' 463-487
8. [תשע"א] "ההקדש הכורדי ובית הכנסת הגורג'י בשכונת אשל אברהם בירושלים בתקופת המנדט" בתוך: י' כהן-הטב ואחרים (עורכים) **עיר בראי מחקרה, מחקרים בגיאוגרפיה היסטורית יישובית של ירושלים**, (מאגנס) תשע"א, עמ' 266-294
9. [תשס"ט] "מדוע זכתה העיר צפת: נופי הגליל העליון ותרומתם לגיבוש המסורת המיסטית של צפת", בתוך: צ' גרוסמרק ואחרים (עורכים) **מחקרים חדשים של הגליל**, תל-חי תשס"ט, עמ' 79-98

Articles in periodicals

מאמרים בכתבי עת

1. (תשנ"א) (עם ש' רייכמן וי' כץ), "כושר הנשיאה וקצב הקליטה של א"י מראשית ההתיישבות היהודית החדשה עד הקמת המדינה – הבחינה הגיאוגרפית" **ארץ ישראל – מחקרים בידיעת הארץ ועתיקותיה**, כ"ב, החברה לחקירת א"י ועתיקותיה (ספר דוד עמירן), ירושלים תשנ"א, עמ' 206-220
2. (תשנ"ד), "ירושלים החדשה" בתכנית הסוכנות היהודית לחלוקת ירושלים (1938-1937), **קתדרה** 72 (תשנ"ד), עמ' 113-134
3. (תשנ"ד), "פעולות לעיבוי סביבות ירושלים בשנים 1933-1936", **מחקרים בגיאוגרפיה של ארץ-ישראל**, יד, ירושלים, עמ' 156-172
4. (תשנ"ח) "שימור המורשת האדריכלית בשכונות הערביות הנטושות לאחר מלחמת העצמאות" **קתדרה** 88 (תמוז תשנ"ח), עמ' 95-134

5. (תשס"ז) "נסיגה יהודית בירושלים בתקופת המנדט: שכונות 'שמעון הצדיק' וכפר השילוח" בתוך: **ארץ ישראל – מחקרים בידיעת הארץ ועתיקותיה**, כ"ח, החברה לחקירת א"י ועתיקותיה (ספר טדי קולק) בעריכת י"בן-אריה ואחרים, ירושלים תשס"ח, עמ' 427-443

פרסומים באנגלית:

1. (With S. Reichman & Y. Katz) "The Absorptive Capacity of Palestine 1882-1948" **Middle Eastern Studies** Vol. 33 No. 2, April 1997, pp. 338-361
2. (With Y. Katz) "The Transfer of Government Ministries to Jerusalem, 1948-49: Continuity or Change in the Zionist Attitude to Jerusalem?" in: M. Golani (ed.) **Jerusalem in the Past Fifty Years, The second issue for The Journal of Israeli History**, Autumn 2004 (Vol. 23, No. 2) pp. 232-259
3. "Holy Inhabitants of a Holy City: How Safed Became One of the Four Holy Cities of Eretz Israel in the 16th Century" in: J. Schwartz et al. (eds.) **A Holy People, Jewish and Christian Perspectives on Religious Communal Identity** (Jewish and Christian Perspectives Series, Vol. 12) Brill, Leiden; Boston 2006, pp. 237-260

ACCEPTED FOR PUBLICATION

ספרים ומאמרים שהתקבלו לפרסום

1. (תשע"א) "לאן נעלמו אבני הפינה של האוניברסיטה העברית? מסע בין ממצאים ארכיוניים ומעט תוצאות בשטח" (עם אסף זלצר), הארכיון, כת"ע לענייני ארכיונים, [בדפוס]
2. תשע"א "שכונת הספר 'מקור-חיים' בירושלים בתקופת המנדט" בתוך: ר' גפני (עורך), **מקור-חיים בדרומה של ירושלים, לקורותיה של שכונה עלומה**, [יב"ץ, בעריכה]

ב. פרסומים נוספים:

I. דוחות מחקר:

1. ריכב רובין ויי פז (עורכים), מחקר רכישת קרקעות על ידי יהודים בשלהי התקופה העות'מאנית ובתקופת המנדט הבריטי, דו"ח ביניים (דצמבר 1991), **המכון לחקר א"י ויישובה**, יד יצחק בן צבי, ירושלים 1991
2. "מחקר רכישת הקרקעות בא"י בעת החדשה", דוח ביניים אייר תשנ"ו, אפריל 1996, **המכון לחקר א"י ויישובה**, יד יצחק בן צבי, ירושלים 1996 (כולל מידע על כפר השילוח, נחלת שמעון)

3. "מחקר רכישת הקרקעות בא"י בעת החדשה", דוחות תקופתיים יוני-נובמבר 1996; דצמבר 1996-פברואר 1997, **המכון לחקר א"י ויישובה**, יד יצחק בן צבי, ירושלים 1996 (כולל מידע נוסף על כפר השילוח, נחלת יצחק, מחנה ישראל וארכיון התימנים)
4. "מחקר רכישת הקרקעות בא"י בין השנים 1800-1948, דוח ביניים מרס-מאי 1997", **המכון לחקר א"י ויישובה**, מוגש לוועדת ההיגוי המשותפת לאגף האפוטרופוס הכללי, משרד המשפטים וליד יצחק בן צבי, יוני 1997 (כולל מידע על ארכיון פרוטיגר; המשך קיטלוג ארכיון ועד העדה התימנית)
5. "מחקר רכישת קרקעות ע"י יהודים בא"י בין השנים 1800-1948", חומר רקע מוגש למועצה הציבורית של יד יצחק בן צבי, **המכון לחקר א"י ויישובה**, יד יצחק בן צבי, ירושלים, יולי 1997
6. "השפעת זיכיונות חברת החשמל ויוזמות רוטנברג על פיתוח אורבאני לאורך גדות הירקון" דוח ביניים, הוגש לאגף התכנון בחברת החשמל ולרשות נחל הירקון, יוני 2006

II. פרסומים במתכונת אקדמית:

23. (1991) (עם מיכל בן-יעקב) "פרשת רכישת אדמות אלישר (קרית יערים)" בתוך הקובץ לעיל פריט מס' 17, עמ' 81-95
24. (1991) "אגודות שיתופיות להתיישבות בסביבות ירושלים בתקופת המנדט", שם, עמ' 47-51
25. (1991) "מאגר המידע הממוחשב – אתגרים ובעיות מחקריות" שם, עמ' 21-30
26. (2003) "חידת הגאולה בצפת ובגליל העליון במאה ה-16" **כת"ע אלקטרוני של מורי מכון שכטר** מיועד לציבור הרחב, נובמבר 2003
27. Y. Paz, "From Neve Schechter to the Schechter Institute of Jewish Studies: The Beginning Chapter" in: Faculty Forum, Schechter Institute of Jewish Studies, Jerusalem, July 2004 (<http://www.schechter.edu/pubs/facforum10.htm>)
28. (תשס"ה), "מחדשי הברית, חזון גן הנביאים ורז"ל שרקמו אפרים וחנה הראובני על הר הצופים הוגשם כעבור שנות דור ב'נאות קדומים' " **עת-מול, עיתון לתולדות א"י ועם ישראל**, (יד בן צבי), גליון 179 (שבט תשס"ה) עמ' 11-13
29. (תשס"ו) "השיר "לכה דודי" כביטוי לקשר בין מיסטיקה לנוף" **דף חודשי - מורשת ישראל, המכללה האקדמית יהודה ושומרון**, חשוון תשס"ו, עמ' 14-16
30. (תשס"ז), "אשל אברהם בירושלים: גלגולי שכונת הגורגים ובתי הכנסת הנשכחים ליד שער שכס" **עת-מול, עיתון לתולדות א"י ועם ישראל**, (יד בן צבי), גליון 191 (שבט תשס"ז) עמ' 10-13
31. (תשס"ח) (עם י" בן-אריה) "עטרות וירושלים" בתוך: רות דנון, עטרות, מושב ראשון בהרי יהודה, (אריאל 177-178) ירושלים תשס"ח, עמ' 16-

32. (תשמ"א) "ט"ו בשבט – הלכה ומציאות", בתוך: **מטל חרמון**, כתב-עת של ישיבת ההסדר בקרית-שמונה, תשמ"א
33. (1985) "צפון יהודה וארץ בנימין" מפת אזורי הטיולים ותיאור האתרים שכדאי לבקר בהם, **החברה להגנת הטבע** 1985
34. (תשס"ד) "מנווה-שכטר למכון-שכטר למדעי היהדות – פרקי בראשית" **עלון הבוגרים של מכון שכטר למדעי היהדות**, דצמבר 2003, עמ' 4-6
- 35.

PAPERS PRESENTED AT SCIENTIFIC CONFERENCES ג. **הרצאות בכנסים מדעיים**

1. "הניסיונות ליצור רצף קרקעי יהודי לירושלים בתקופת המנדט" הרצאה בכנס חוקרים "ירושלים בתודעה ובמדיניות הציונית" לרגל שנת המאה להולדת בן-גוריון ושנת העשרים לאיחוד ירושלים, מרכז ציריק, האוניברסיטה העברית, ירושלים, 8-10 בפברואר 1987
2. "הניסיון ליצור גוש קרקעי בין קרית ענבים לעטרות" הרצאה בכנס "גאולת הקרקע בארץ ישראל – רעיון ומעשה" יד בן צבי 29/3/1990
3. "רכישת קרקעות על ידי אגודות שיתופיות פרטיות של יהודים בסביבות ירושלים בתקופת המנדט" הרצאה בכנס השנתי של האגודה הגיאוגרפית, אוניברסיטת ת"א, חנוכה 1991
4. "הקמת הגן הבוטני בהר הצופים בתקופת המנדט" הרצאה בכנס "מחקרים חדשים בתולדות ההתיישבות בא"י בעת החדשה" אוניברסיטת בר אילן, 25 בפברואר 2003
5. "עיצוב הר-הצופים כהר 'ציוני' וכאתר 'מקודש' בתקופת המנדט" הרצאה בכנס האגודה הגיאוגרפית, אוניברסיטת בר אילן, 21-23 בדצמבר 2003
6. "אגודות שיתופיות דתיות להתיישבות בתקופת המנדט בסביבות ירושלים" כנס המושבים הדתיים, אוניברסיטת בר-אילן, תשס"ה
7. "הגן הבוטני בראשיתו – גנו של איג" הרצאה בכנס לכבוד 75 שנה להקמת הגן הבוטני בהר הצופים, האוניברסיטה העברית, ר"ח ניסן תשס"ו, 30 במרס 2006
8. "שכונות יהודיות נטושות בסביבת שער שכם: היבטים היסטוריים ומשפטיים" הרצאה בכנס "קרן קיימת לישראל, היישוב היהודי ובניין הארץ" אוניברסיטת בר אילן, 20 ביוני 2006
9. "מיסטיקה ונוף – כיצד הפכה צפת לעיר קודש במאה ה-16" הרצאה בכנס "מחקרי הגליל" מס' 8, 28-29 ביוני 2006
10. "תחרות בריטית-ציונית על המוקדים הסמליים בירושלים וגילגולה" הרצאה בכנס חוקרים בנושא "ירושלים בירת ישראל" במכון שכטר למדעי היהדות, 15 במאי 2007
11. ניסיונות לאיתור אבני הפינה של האוניברסיטה העברית" כנס היובל של האגודה הגיאוגרפית, אוניברסיטת חיפה 13-15 דצמבר 2009

12. כיצד נעלמה שכונה חרדית בירושלים החילונית? לקורות נווה שאנן
העליונה, כנס האגודה הגיאוגרפית הישראלית, האוניברסיטה
העברית, דצמבר 2010